

การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมทักษะการดำรงชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิต
สำหรับบุคคลออทิสติกวัยผู้ใหญ่

CURRICULUM FOR PROMOTES LIVING SKILLS AND LIFELONG LEARNING
OF ADULT PERSON WITH AUTISM

Received: May 29, 2024

Revised: August 8, 2024

Accepted: December 14, 2024

สมพร หวานเสรี¹

Somporn warnset¹

¹อาจารย์ ดร., คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

¹Faculty of Education, khonkaen University, khonkaen 40002 Thailand

¹Corresponding author, E-mail: Sompwa@kku.ac.th

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปี 2567

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมทักษะการดำรงชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับบุคคลออทิสติกวัยผู้ใหญ่ วิธีดำเนินการวิจัย คือ ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์ผู้ปกครองที่มีคุณสมบัติเป็นผู้มีบทบาทเป็นผู้ปกครองผู้มีความพึงพอใจเกี่ยวกับลูกออทิสติกด้วยตนเองอย่างน้อย 18 ปี จำนวน 15 คน จัดทำร่างหลักสูตรและประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ทำงานเกี่ยวข้อง จำนวน 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า หลักสูตรส่งเสริมทักษะการดำรงชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับบุคคลออทิสติกวัยผู้ใหญ่ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคคลออทิสติกที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป มีความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างอิสระและอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข สาระสำคัญประกอบด้วย 6 รายวิชา คือ 1) ภาษาและการสื่อสาร 2) การดำเนินชีวิตประจำวัน 3) บุคลิกภาพและทักษะทางสังคม 4) นันทนาการและสุนทรียศิลป์ 5) การงานและอาชีพ 6) การดำรงชีวิตในชุมชน โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ คือ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) ที่ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเองและมีส่วนร่วมกับผู้ฝึกด้วยสื่อและวิธีการที่หลากหลายในสภาพแวดล้อมจริง และมีวิธีการวัดและประเมินผลโดยการประเมินผลตามสภาพจริง

คำสำคัญ: การเรียนรู้ตลอดชีวิต, ทักษะการดำรงชีวิต, หลักสูตร, ออทิสติกวัยผู้ใหญ่

ABSTRACT

The purpose of this research was the curriculum development for promoting living skills and lifelong learning of adults with autism. The research method was to study reviewed literature and interview 15 parents who had experience raising persons with autism for at least 20 years. A draft curriculum was evaluated by 10 experts with relevant work experience. Analyzed the data by content analysis.

The results of the research found that the curriculum promotes the living skills and lifelong learning of adults with autism. The objective is to provide autistic people aged 18 years and over with the ability to live independently and live happily together in society. The main content consists of 6 subjects: 1) Language and Communication 2) Daily living 3) Personality and social skills 4) Recreation and aesthetics 5) Work and career 6) Living in the community. The Learning activities are based on active learning by allowing the adults to practice by themselves and participate with trainers using various media and methods in a real environment. Measure and evaluate by authentic assessment

Keyword: Lifelong Learning, Living Skills, Curriculum, Adult with Autism

ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

การศึกษาเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศ เด็กและเยาวชนจึงเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญในการขับเคลื่อนประเทศในด้านต่าง ๆ ทั้งสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ การเมือง สังคม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประเทศไทยจัดการศึกษาเพื่อปวงชน โดยให้คนไทยทุกคนได้เข้าถึงการศึกษาที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ ตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิตในทุกมิติ ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนการศึกษาที่มองทั้งระบบการศึกษา ครอบคลุมทั้ง สื่อการเรียนรู้ ครูผู้สอน หลักสูตร ห้องเรียน โรงเรียน ผู้เรียนและผู้บริหาร ผู้เรียนพิการเป็นคนไทยกลุ่มหนึ่งที่ต้องได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกับบุคคลวัยเดียวกันในฐานะพลเมืองไทยที่ร่วมขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สังคม และชุมชนของประเทศเช่นกัน การพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นเรื่องสำคัญสำหรับบุคคลออทิสติก เนื่องจากเป็นการสร้างความมั่นคงและการพัฒนาความสามารถในการใช้ชีวิตประจำวันให้มีคุณภาพสูงสุด เช่น ด้านการเพิ่มโอกาสในการมีส่วนร่วมในสังคม ด้านการสนับสนุนการพัฒนาอาชีพและการทำงาน การเตรียมความพร้อมสำหรับอนาคตซึ่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตช่วยให้บุคคลออทิสติกสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในชีวิตและในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ดีขึ้น การพัฒนาทักษะใหม่ ๆ และการเรียนรู้ตลอดชีวิตสามารถช่วยให้บุคคลออทิสติกสามารถเตรียมความพร้อมสำหรับความท้าทายและโอกาสใหม่ ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

ในปี พ.ศ. 2565 มีการสรุปบทพจนงานวิจัยจาก 71 งานวิจัย ในหลายภูมิภาคทั่วโลก รวม 34 ประเทศ พบว่าในรอบ 10 ปี แนวโน้มความชุกของภาวะออทิสติกมีสถิติเพิ่มสูงมากขึ้น คือจาก 1,000 คน พบประชากร

วารสารวิจัยและพัฒนาศึกษาพิเศษ

ที่มีภาวะออทิซึม 10 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 1 และยังพบว่ามีความบกพร่องทางสติปัญญาาร่วมด้วยถึงร้อยละ 33.0 (Zeiden et al., 2022) สอดคล้องกับการวิจัยของ Dietz, P. M., et al.(2020) ที่ได้ศึกษาจำนวนผู้ใหญ่ที่เป็นโรคออทิซึมสเปกตรัมทั้งที่ได้รับการวินิจฉัยและไม่ได้รับการวินิจฉัยในระดับประเทศและระดับรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกาโดยใช้การจำลองร่วมกับแบบจำลองลำดับชั้นแบบเบย์เซียน ในปี 2017 พบว่า ผู้ใหญ่ในสหรัฐอเมริกาที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปประมาณร้อยละ 2.2 หรือ 5,437,988 คน มีภาวะของโรคออทิซึม ความชุกที่พบน้อยที่สุดอยู่ในรัฐลุยเซียนาร้อยละ 1.9 และมีมากที่สุดของรัฐแมสซาชูเซตส์ร้อยละ 2.42 สำหรับประเทศไทย จากข้อมูลของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พบว่าจำนวนผู้พิการทางออทิซึมมีทิศทางเพิ่มสูงขึ้น เช่นเดียวกัน โดยในปี 2565 มีจำนวนผู้พิการทางออทิซึมรวมทั้งสิ้น 19,358 และในปี 2566 เพิ่มจำนวนขึ้นเป็น 21,799 คน และในจำนวนนี้เป็นกลุ่มที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ประมาณ 13,842 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 68.9 (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2566) ทั้งนี้ Eaves และ Ho (2008) กล่าวว่า บุคคลออทิซึมวัยผู้ใหญ่จะมีอาการหรือความผิดปกติที่แตกต่างจากบุคคลออทิซึมในวัยเด็ก และมีความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะการณเจ็บป่วยด้วยโรคทางจิตเวชเพิ่มขึ้น เช่น มีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคอารมณ์สองขั้ว(Bipolar disorder) โรคจิตเภท (Schizophrenia) และอื่นๆ สอดคล้องกับ Joshi G, et al.(2013) ที่ได้ศึกษาและพบว่าผู้ใหญ่ในกลุ่มอาการออทิซึมจะมีอัตราการเกิดโรคทางจิตเวชร่วมที่สูงกว่า และ 50%–60% ของผู้ที่อยู่ในกลุ่มอาการออทิซึมยังมีความบกพร่องทางสติปัญญาด้วย นอกจากนี้ยังพบว่าบุคคลออทิซึมวัยผู้ใหญ่มีความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยด้วยโรคทางกาย ดังผลการศึกษาคคุณภาพชีวิตของบุคคลออทิซึมสูงอายุ (อายุ 53 -83 ปี) พบว่า บุคคลออทิซึมมีคุณภาพชีวิตต่ำกว่าบุคคลทั่วไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ทั้งนี้อายุและระดับความรุนแรงไม่ได้มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิต (Barbara และ Hilde, 2015)

เป้าหมายสำคัญในการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลออทิซึม คือ ส่งเสริมทักษะในการดำเนินชีวิตอิสระให้สามารถช่วยเหลือตนเอง ตลอดจนมีการพัฒนาและเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุขและยั่งยืน สอดคล้องกับ Cao et al. (2019) ที่ได้ศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนบุคคลออทิซึมในประเทศและภูมิภาคที่พัฒนาแล้ว พบว่าเป้าหมายการเรียนรู้สำหรับบุคคลออทิซึมอยู่ที่ความสามารถหลัก 3 โดเมน ได้แก่การพัฒนาตนเอง ทักษะทางสังคม และการใช้เครื่องมือเพื่อปรับปรุงความสามารถในการสื่อสารทางสังคม การดำเนินชีวิตประจำวัน และแก้ปัญหาพฤติกรรมเฉพาะบุคคล ซึ่งจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือและการทำงานเป็นทีมจากครอบครัวที่มีบทบาทหลักสำคัญในการดูแล ช่วยเหลือ บุตรหลานที่มีภาวะออทิซึม ผู้เชี่ยวชาญจากสหวิชาชีพ (Multidisciplinary Team) และครูผู้สอนในทักษะและรายวิชาต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนในการดูแล รักษาและพัฒนาความสามารถรอบด้านตามความต้องการจำเป็นรายบุคคล สอดคล้องกับ LaFrance, D. L., et al. (2019) ที่ได้ศึกษาการทำงานเป็นทีมแบบสหสาขาวิชาชีพในการมีส่วนร่วมสนับสนุนและบริการบุคคลออทิซึมให้มีประสิทธิภาพที่ดี กล่าวว่าในการดูแลบุคคลออทิซึมจำเป็นต้องมีการประเมินและแนวทางการดูแลบุคคลออทิซึมอย่างละเอียดถี่ถ้วนจากความร่วมมือของผู้เชี่ยวชาญในการให้บริการที่จำเป็นหลากหลายด้านตามความต้องการของบุคคลออทิซึม รวมถึงผลการศึกษาของ Anthony, Nicole & Campbell, Erica. (2020). พบว่าแนวทางการทำงานร่วมกันแบบสหวิชาชีพจะเพิ่ม

วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

โอกาสในการสื่อสาร แบ่งปันความรู้เฉพาะทาง สำหรับบุคคลออทิสติกและครอบครัว ตลอดจนถึงส่งเสริมให้ผู้เชี่ยวชาญส่งมอบแนวทางและทรัพยากรที่จำเป็นให้กับครอบครัวและบุคคลที่มีภาวะออทิสซึมได้โดยตรง

การจัดการการเรียนรู้และการพัฒนาบุคคลในกลุ่มอาการออทิสติกด้วยกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพตลอดช่วงชีวิตถือเป็นสิ่งสำคัญ เพราะไม่เพียงแต่จะเตรียมความพร้อมให้พวกเขาสำหรับการทำงานและการใช้ชีวิตเท่านั้น แต่ยังเพิ่มคุณภาพชีวิตของบุคคลออทิสติกให้สูงสุดอีกด้วย ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมทักษะการดำรงชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับบุคคลออทิสติกวัยผู้ใหญ่ เพื่อให้มีเกิดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นแนวทางสำหรับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลในการส่งเสริมความสามารถและศักยภาพที่แฝงอยู่ภายในของแต่ละบุคคลสู่การดำรงชีวิตได้อย่างอิสระและมีการมีชีวิตที่มีคุณค่าให้ได้มากที่สุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางการจัดการเรียนรู้ทักษะการดำรงชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับบุคคลออทิสติกในวัยผู้ใหญ่
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมทักษะการดำรงชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับบุคคลออทิสติกวัยผู้ใหญ่

ขอบเขตการวิจัย

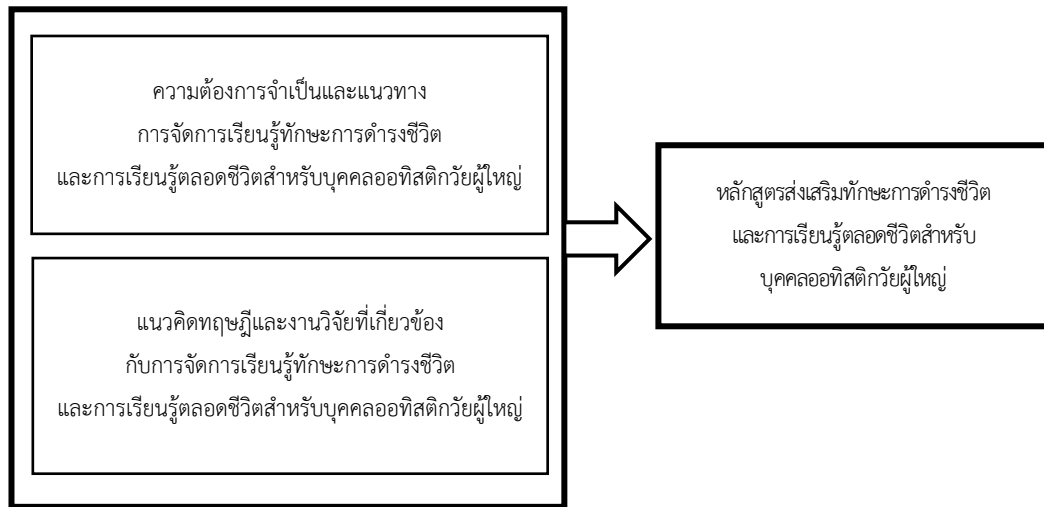
ขอบเขตด้านประชากร/กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูล

- 1) ผู้ปกครองของบุคคลออทิสติก จำนวน 15 คน
- 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรการสอนและบำบัดบุคคลออทิสติก จำนวน 10 คน

ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

- 1) ความต้องการจำเป็นและแนวทางการจัดการเรียนรู้ทักษะการดำรงชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับบุคคลออทิสติกในวัยผู้ใหญ่
- 2) หลักสูตรส่งเสริมทักษะการดำรงชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับบุคคลออทิสติกวัยผู้ใหญ่

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นออกแบบการวิจัยด้วยระเบียบวิธีแบบบูรณาการผสมผสานข้อมูลเชิงคุณภาพกับข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางการจัดการเรียนรู้ทักษะการดำรงชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับบุคคลออทิสติกในวัยผู้ใหญ่ และพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมทักษะการดำรงชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับบุคคลออทิสติกวัยผู้ใหญ่ โดยดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางการจัดการเรียนรู้ทักษะการดำรงชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับบุคคลออทิสติกในวัยผู้ใหญ่

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ปกครองของบุคคลออทิสติก จำนวน 15 คน เนื่องจากเป็นการวิจัยในกลุ่มเฉพาะจึงใช้การเลือกแบบเจาะจงตามคุณลักษณะที่กำหนดไว้ตามเกณฑ์ ที่มีคุณสมบัติเป็นผู้มีบทบาทเป็นผู้ปกครองผู้มีประสบการณ์เลี้ยงลูกออทิสติกด้วยตนเองอย่างน้อย 18 ปีที่เป็นผู้ซึ่งได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่ามีภาวะออทิสซึม เพื่อให้ข้อมูลโดยการให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับความต้องการจำเป็นและแนวทางในการจัดการเรียนรู้ทักษะการดำรงชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับบุคคลออทิสติกในวัยผู้ใหญ่

วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกการสัมภาษณ์ โดยประเด็นการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางการจัดการเรียนรู้ทักษะการดำรงชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับบุคคลออทิสติกในวัยผู้ใหญ่

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

1. ศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ทักษะการดำรงชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับบุคคลออทิสติกวัยผู้ใหญ่
2. วิเคราะห์ สังเคราะห์ องค์กรประกอบของการจัดการเรียนรู้ทักษะการดำรงชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับบุคคลออทิสติกวัยผู้ใหญ่ เพื่อกำหนดประเด็นคำถามที่ใช้การสัมภาษณ์
3. กำหนดประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ลักษณะปลายเปิด แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้สัมภาษณ์ 2) ประเด็นคำถามเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นและแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการดำรงชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับบุคคลออทิสติกวัยผู้ใหญ่ 3) ประเด็นเสนอแนะหรือคำถามเพิ่มเติม
4. นำแบบสัมภาษณ์ตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของประเด็นคำถามและแบบบันทึกการสัมภาษณ์ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาความถูกต้อง และความเหมาะสม ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งยอมรับค่าตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป และปรับปรุงแก้ไขประเด็นการสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินกระบวนการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นและแนวทางการจัดการเรียนรู้ทักษะการดำรงชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับบุคคลออทิสติกวัยผู้ใหญ่ ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายตามคุณสมบัติที่กำหนด
2. ติดต่อประสานงานกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขออนุญาตการเก็บข้อมูลพร้อมทั้งนัดหมายวันเวลาและสถานที่ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้
3. ทำหนังสือราชการขออนุญาตเก็บข้อมูลจากสถาบันวิจัยและบริการด้านออทิสซึม มหาวิทยาลัยขอนแก่น ไปยังกลุ่มเป้าหมาย
- 4) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ กับกลุ่มเป้าหมายผู้ให้สัมภาษณ์เป็นรายบุคคลตามวันเวลาและสถานที่ที่ได้นัดหมาย

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จสิ้นนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ โดยใช้วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอแยกตามหมวดหมู่ของข้อมูลความต้องการจำเป็นและแนวทางการจัดการเรียนรู้ทักษะการดำรงชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับบุคคลออทิสติกในวัยผู้ใหญ่

ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมทักษะการดำรงชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับบุคคลออทิสติกวัยผู้ใหญ่

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรการสอนและบำบัดบุคคลออทิสติก จำนวน 10 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ ซึ่งมีมีประสบการณ์การทำงานด้านการรักษาการสอน และการช่วยเหลือผู้ป่วยออทิสติกมาเป็นเวลาอย่างน้อย 10 ปี ประกอบไปด้วย นักกิจกรรมบำบัด 2 คน ครูการศึกษาพิเศษ 6 คน และครูผู้พัฒนาหลักสูตรการศึกษาพิเศษ 2 คน สำหรับประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรส่งเสริมทักษะการดำรงชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับบุคคลออทิสติกวัยผู้ใหญ่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินหลักสูตร ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ตรวจสอบด้านคุณภาพของหลักสูตรฯ

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

1. ศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมทักษะการดำรงชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับบุคคลออทิสติกวัยผู้ใหญ่ องค์กรประกอบและมาตรฐานการประเมินหลักสูตร

2. กำหนดประเด็นการประเมินหลักสูตรฯ ให้ความเหมาะสมองค์ประกอบหลักสูตรฯ และสอดคล้องกับจุดประสงค์ตามเนื้อหาของหลักสูตรส่งเสริมทักษะการดำรงชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับบุคคลออทิสติกวัยผู้ใหญ่ โดยเป็นแบบประเมินความคิดเห็นมีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการดำเนินการตามหลักสูตร แบ่งเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 องค์ประกอบของหลักสูตร ตอนที่ 2 เนื้อหาของหลักสูตร ตอนที่ 3 กระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ ตอนที่ 4 การประเมินผล

3. นำแบบประเมินหลักสูตร ตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความสมบูรณ์ของประเด็นการประเมิน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาความถูกต้อง และความเหมาะสม ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งดัชนีความสอดคล้องที่ยอมรับได้ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป จากนั้นได้มีการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินงานเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและสอดคล้องกับองค์ประกอบของโครงสร้างของหลักสูตรทักษะการดำรงชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับบุคคลออทิสติกวัยผู้ใหญ่ ซึ่งคณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล ดังนี้

วารสารวิจัยและพัฒนาศึกษาพิเศษ

1. คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายตามคุณสมบัติที่กำหนด
2. ติดต่อประสานงานกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งนัดหมายวันเวลาและสถานที่ในการจัดส่งเอกสารการวิจัย
3. ทำหนังสือราชการขอความอนุเคราะห์ประเมินหลักสูตรพร้อมจัดส่งเอกสารหลักสูตรและแบบประเมินหลักสูตร สำหรับการเก็บข้อมูลจากสถาบันวิจัยและบริการด้านอาชีพที่สัมพันธ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น ไปยังหน่วยงานของกลุ่มเป้าหมาย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำแบบประเมินหลักสูตร ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและสอดคล้องกับองค์ประกอบของโครงสร้างของหลักสูตร
2. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิดมาจัดลำดับหมวดหมู่ แต่ละด้าน เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) พร้อมปรับปรุงตามคำแนะนำ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวัดความรู้ ของกลุ่มเป้าหมายจำนวน 33 คน ก่อนและหลังการทดลอง โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลคะแนนเพิ่มสัมพัทธ์ของกลุ่มเป้าหมาย (N = 33)

คนที่	ก่อน (คะแนน)	หลัง (คะแนน)	คะแนนเพิ่มสัมพัทธ์
1	9	16	41.17
2	8	18	55.55
3	8	19	61.11
4	6	18	60.00
5	11	22	73.33
6	7	18	57.89
7	6	18	60.00
9	7	19	63.15
10	7	21	73.68
11	10	22	75.00
12	12	22	71.42
13	6	17	55.00

วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

คนที่	ก่อน (คะแนน)	หลัง (คะแนน)	คะแนนเพิ่มสัมพัทธ์
14	11	23	80.00
15	9	18	52.94
16	9	19	58.82
17	8	19	61.11
18	10	21	68.75
19	12	21	64.28
20	11	23	80.00
21	7	16	47.36
22	8	19	61.11
23	9	19	58.82
24	12	21	64.28
25	11	19	53.33
26	9	17	47.05
27	9	18	52.94
28	8	19	61.11
29	6	16	50.00
30	7	16	47.36
31	9	19	58.82
32	9	18	52.94
33	10	21	68.75
μ	8.75	19.00	59.88
σ	1.82	2.13	

จากตาราง 1 พบว่า ผลการวัดความรู้เกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ ก่อนและหลังการทดลอง โดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 8.75 และ 19 ตามลำดับ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนและหลังการทดลองโดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 1.82 และ 2.13 ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องพัฒนาการความรู้เกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาด้านพฤติกรรมและอารมณ์ หลังการทดลองของกลุ่มเป้าหมาย พบว่า มีคะแนนเพิ่มสัมพัทธ์สูงขึ้นร้อยละ 59.88 ทั้งนี้เกณฑ์ร้อยละความก้าวหน้าของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่น่าพึงพอใจ คือ ร้อยละ 25 ขึ้นไป จึงแสดงให้เห็นว่า การใช้ชุดฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ สามารถพัฒนาความรู้ของกลุ่มเป้าหมายให้เกิดขึ้นได้

วารสารวิจัยและพัฒนาศึกษาพิเศษ

ผลการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มแบบมีโครงสร้าง (Focus group) กับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 33 คน หลังการอบรม พบว่า กลุ่มเป้าหมายได้สะท้อนผ่านการแสดงความคิดเห็นว่า ชุดฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ มีความเหมาะสมด้านระยะเวลา เนื้อหาการอบรม และการประเมินผล โดยกลุ่มเป้าหมายทั้งหมดเห็นด้วยว่า การเรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์โดยใช้กระบวนการกลุ่มของสมาชิกแต่ละคน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์มากกว่าการฟังบรรยายจากวิทยากร หรือทำตามความคิดความต้องการของวิทยากรโดยทั่วไป ซึ่งการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ดังกล่าว ทำให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้ กลุ่มเป้าหมายมีความสนใจในเนื้อหาการเรียน สามารถเพิ่มพูนทักษะใหม่ให้กับกลุ่มเป้าหมายได้ และผลจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ก่อให้เกิดกระบวนการเพื่อนช่วยเพื่อนขณะฝึกอบรม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงครุมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติงาน ไม่รู้สึกโดดเดี่ยว และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ดูแลนักเรียนในโรงเรียนต่อไปได้อย่างเหมาะสม

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษา วิจัยเรื่อง ผลของการใช้ชุดฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ สำหรับครูระดับชั้นมัธยมศึกษา พบว่า ผลการทดสอบจากแบบวัดความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรมด้วยชุดฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ กลุ่มเป้าหมายมีความรู้สูงขึ้นกว่าการฝึกอบรม โดยเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะการใช้ชุดฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นชุดฝึกอบรมที่มุ่งพัฒนาความรู้เกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ของครู ซึ่งมีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงานในการดูแลนักเรียนกลุ่มดังกล่าว และผู้วิจัยได้นำแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb (1984) มาออกแบบร่วมกับทฤษฎีความรู้ในการดูแลนักเรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ ทั้งผู้วิจัยมีการนำเสนอกิจกรรมที่มีความหลากหลาย เน้นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แสดงตัวอย่างจากการเล่าเรื่องราวและลงมือเขียน เพื่อเสริมสร้างทักษะความรู้ โดยผู้วิจัยจัดกิจกรรมตามกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb ทั้ง 4 ขั้น เพื่อให้เกิดวงจรการเรียนรู้ โดยขั้นที่ 1 ขั้นสร้างประสบการณ์ เป็นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นประสบการณ์พื้นฐานเดิม โดยใช้กิจกรรมวงกลมวงใจในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ขั้นที่ 2 ขั้นสังเกตปฏิกริยาตอบสนอง เป็นขั้นที่ให้ครูได้ทบทวนความรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ หาเหตุผล แสดงความรู้สึก และเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อให้เกิดความรู้ร่วมกัน โดยใช้กิจกรรมเรื่องเล่าสมมุติว่า ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ขั้นที่ 3 ขั้นสร้างมโนทัศน์เชิงนามธรรม เป็นขั้นที่สรุปความรู้จากการสังเกตและการสะท้อนความคิด บูรณาการสิ่งต่างๆ ที่รับรู้เข้าเป็นทฤษฎีอย่างเป็นเหตุและผล โดยใช้กิจกรรมลูกศิษย์ในดวงใจ และขั้นที่ 4 ขั้นทดลอง เป็นขั้นนำหลักการที่สรุปได้ไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ใหม่ โดยใช้กิจกรรม 3 ส ดูแลสุขภาพใจ ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ขณะทำกิจกรรมผู้วิจัยได้นำบทบาทของผู้จัดกิจกรรมในการใช้ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Wurdinger & Carlson (2010) มาปฏิบัติในทุกหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 1) ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรม 2) การเข้าถึงประสบการณ์การเรียนรู้ในเชิงบวกและไม่ครอบงำผู้เรียน 3) การระบุประสบการณ์ที่ผู้เรียนจะมีความเชื่อมโยงและความสนใจ 4) อธิบาย

วารสารวิจัยและพัฒนาศึกษาพิเศษ

จุดประสงค์ของการเรียนรู้จากประสบการณ์ให้ผู้เรียนฟัง 5) แบ่งปันความรู้สึกและความคิดกับผู้เรียน 6) เชื่อมโยงวัตถุประสงค์การเรียนรู้รายวิชาและประสบการณ์ตรงเพื่อให้ผู้เรียนรู้ว่าพวกเขาควรจะทำอะไร 7) จัดเตรียมแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องและมีความหมายเพื่อช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ 8) ให้ผู้เรียนทดลองและค้นพบวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง 9) ค้นหาความสมดุระหว่างด้านวิชาการและการปฏิบัติในชีวิตจริง ส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมเกิดบรรยากาศที่ดี เกิดความสนุกสนานในการเรียนรู้ กลุ่มเป้าหมายมีความสนใจในการร่วมกิจกรรมตลอดการอบรม และผลการวิเคราะห์คะแนนเพิ่มสัมพัทธ์หลังการใช้ชุดฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์พบว่า อยู่ในเกณฑ์ระดับสูงที่ร้อยละ 59.88 แสดงให้เห็นว่า การใช้ชุดฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ สามารถพัฒนาความรู้ให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ นัยนา ดอรมาน และคณะ (2563) ซึ่งได้ศึกษาการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ พบว่าการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ โดยการสร้างกิจกรรมให้ผ่านขั้นตอนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ คือ การค้นหาปัญหา การตั้งคำถาม การตอบคำถาม และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ก่อให้เกิดการเรียนรู้และพฤติกรรมที่พึงประสงค์สูงขึ้น ซึ่งจากงานวิจัยชิ้นนี้เห็นได้จากการเกิดกระบวนการเพื่อนช่วยเพื่อนของกลุ่มเป้าหมายที่เกิดในระหว่างการเรียนรู้ ไปสอดคล้องกับงานวิจัยของสถาบัน University of California Davis (2011) ที่พบว่าบทบาทสำคัญของผู้เรียน จากกระบวนการการเรียนรู้ตามแนวคิดประสบการณ์ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คือ ผู้เรียนจะพึ่งพาผู้สอนน้อยลงและพึ่งพาเพื่อนมากขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงครุมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติงาน ไม่รู้สึกโดดเดี่ยว และสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากชุดฝึกอบรมไปใช้ดูแลนักเรียนในโรงเรียนต่อไปได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย

1. ในการใช้ชุดฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาด้านพฤติกรรมและอารมณ์ สำหรับครูระดับชั้นมัธยมศึกษา ชุดฝึกอบรมนี้ถูกพัฒนาขึ้นโดยกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ตามแนวคิดของ Kolb และความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาด้านพฤติกรรมและอารมณ์ วิทยากรหรือผู้ดำเนินการอบรมควรศึกษาทำความเข้าใจทฤษฎีต่างๆที่นำมาใช้เพื่อให้สามารถชี้แนะและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้ผลของการฝึกอบรมประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
2. การดำเนินกิจกรรมด้วยกระบวนการกลุ่ม และการนำเสนอของกลุ่มเป้าหมายควรรักษาเวลาตามที่กำหนด เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อกิจกรรมในขั้นต่อไป
3. การประเมินทักษะก่อนและหลังการเรียนรู้ วิทยากรควรทำความเข้าใจคำชี้แจงในส่วนประเมินผลในคู่มือการใช้ชุดฝึกอบรมให้ชัดเจน
4. การใช้บทบาทสมมติเพื่อนำเสนอสภาพปัญหา ควรดำเนินไปด้วยความสมจริงเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการเรียนรู้สัมผัสความรู้สึกหากต้องประสบกับเหตุการณ์จริงในชีวิตประจำวัน ช่วยให้เข้าใจถึงผลกระทบและความจำเป็นในการแก้ปัญหา

วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. จากผลการวิจัยพบว่า การใช้ชุดฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ กระบวนการมีความเหมาะสมต่อการเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาด้านพฤติกรรมและอารมณ์ สำหรับครูระดับชั้นมัธยมศึกษา ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการพัฒนาชุดฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อเสริมสร้างความรู้แก่ครูระดับชั้นมัธยมศึกษา ในนักเรียนกลุ่มเสี่ยงด้านอื่น ๆ ที่มีความจำเป็นต่อไป

2. การดูแลนักเรียนที่มีปัญหาด้านพฤติกรรมและอารมณ์ มีความสำคัญและจำเป็นต่อครูที่ต้องมีทักษะความรู้ในการปฏิบัติงาน การใช้ชุดฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ควรมีการพัฒนารูปแบบการอบรมจากเดิมในรูปแบบ Onsite เป็นรูปแบบ Online เพื่อให้ครูสามารถเข้าร่วมอบรมได้อย่างทั่วถึง

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ฐิติชัย รักบำรุง. (2562). การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมออนไลน์ร่วมกับการใช้สถานการณ์จริงเพื่อส่งเสริมการทำงานเป็นทีม สำหรับนิสิตปริญญาตรี สาขาเทคโนโลยีการศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 13(1), 94-133.
- นัยนา ดอรมาน, ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา และผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2563). การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และการสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์. *วารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต*. 10(2), 20-28.
- นิรันดร์ จุลทรัพย์. (2551). *การแนะแนวเบื้องต้น*. สงขลา: นำศิลป์โฆษณา.
- พลพจน์ เขาวีวัฒน์, พระมหาเมื่อน กิตติโสภโณ และเรียม ศรีทอง. (2561). การพัฒนาชุดฝึกอบรมแบบบูรณาการตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อ เสริมสร้างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านจิตสาธารณะสำหรับ พนักงานวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, 11(1), 513-538.
- พิมพ์รัตน์ ธรรมรักษา และอาภาพร เผ่าวัฒนา. (2562). ความฉลาดทางอารมณ์กับพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น. *วารสารวิจัยสุขภาพและการพยาบาล*, 35(3), 212-223.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2559). *สมรรถนะครูและแนวทางการพัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พริกหวานกราฟฟิก.
- โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์. (2562). *การพัฒนาโปรแกรมเพื่อป้องกันโรคซึมเศร้าสำหรับวัยรุ่นในโรงเรียน*. อุบลราชธานี: ศิริธรรมออฟเซ็ท.
- ศูนย์สุขภาพจิตที่ 8 กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2561). *คู่มือเสริมพลังครูระดับมัธยมศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). อุตรธานี: ศักดิ์ศรีอักษรการพิมพ์.
- สถาบันราชานุกูล. (2559). *คู่มือการดูแลเด็กวัยเรียนที่มีปัญหาพฤติกรรม-อารมณ์ สำหรับบุคลากรสาธารณสุข* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

วารสารวิจัยและพัฒนาศึกษาพิเศษ

- สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์. (2556). *แนวทางการดูแลช่วยเหลือวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมความรุนแรง*. กรุงเทพฯ: ดิฉันดู มีเดีย พลัส.
- สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์. (2565). *การปฐมพยาบาลทางใจ (Psychological First Aid: PFA) ในเด็กและวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: ปิยอนต์พับลิชชิง.
- สุพิชชา มากะเต, ภัคณัฐ สมพงษ์ธรรม และพรรณวลัย เกวะระ. (2564). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตภาคกลาง. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา*, 3(2), 21-28.
- สุภาวณี สีหาพงษ์, สถาพร สังข์ขาวสุทธิรักษ์ และโสภณ เพ็ชรพวง. (2565). *การพัฒนาชุดฝึกอบรมทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครูโรงเรียนท่าข้าม วิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร*. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2567, จาก http://ir.sru.ac.th/bitstream/123456789/957/1/is_adm65%20Supawinee.pdf
- อัสรี อนุตธโต, พาสนา จุฬรัตน์ และนฤมล พระใหญ่. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการข่มเหงรังแกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารการวัดผลการศึกษา สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 38(103), 158-168.
- American Psychological Association. (2002). *Development adolescent a reference for professionals*. Washington DC: The Maternal and Child Health Bureau.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential Learning: Experience as The Source of Learning and Development*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Thomas, H. J., Connor, J. P., & Scott, J. G. (2015). Integrating Traditional Bullying and Cyberbullying: Challenges of Definition and Measurement in Adolescents—A review. *Educational Psychology Review*, 27(1), 135-152.
- University of California Davis (UC Davis). (2011). *5-Step Experiential Learning Cycle Definitions*. Retrieved from: <http://experientiallearning.ucdavis.edu>
- Wurdinger, S., & Carlson, J. (2010). *Teaching for Experiential Learning: Five Approaches that Work*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield Education.